

Nieuwe leerweg in het vmbo

Op 14 april 2021 was het eerste [webinar](#) over de nieuwe leerweg. Tijdens het webinar zijn meer dan 200 vragen gesteld door de kijkers. De overeenkomende vragen zijn samengevoegd tot een vraag en in dit document geclusterd per onderwerp en voorzien van een antwoord.

**NIEUWE
LEERWEG**
GL&TL

theoretisch leren met een
praktijkgericht programma

Inrichting nieuwe leerweg (positionering, profielen – vakkenpakketten incl. praktijkgericht programma, onderbouw - bovenbouw)

Blijft de nieuwe leerweg tot het vmbo behoren?

De keuzes die gemaakt worden bij de inrichting van de nieuwe leerweg moeten het voortgezet onderwijs, en in het bijzonder het vmbo overzichtelijker. Om die reden heeft het de voorkeur van het ministerie van OCW om de nieuwe leerweg te positioneren als schakelpunt tussen de beroepsgericht leerwegen, het mbo en het havo, conform de positie in het onderwijsstelsel van de huidige mavo. De belangrijkste overweging van OCW hiervoor is dat dit het meeste past binnen het huidige stelsel, het meest recht doet aan de verschillende verschijningsvormen van gl/tl en recht doet aan het karakter van de nieuwe leerweg. De nieuwe leerweg zal dan, net als de gemengde en theoretische leerwegen nu, een van de leerwegen zijn binnen het vmbo. Hoe dit precies vorm krijgt wordt de komende tijd uitgewerkt en tijdens de internetconsultatie van de wet voor reactie voorgelegd aan het veld.

Hoeveel vakken zal een leerling in de nieuwe leerweg examen in doen?

De inrichting van de nieuwe leerweg wordt op dit moment nog onderzocht. In de huidige situatie moeten zowel de gl- als de tl-leerlingen in zes vakken (+ de drie verplichte vakken) examen afleggen. OCW geeft er voor de nieuwe leerweg op dit moment de voorkeur aan om zes vakken, waaronder het praktijkgericht programma, verplicht te stellen. OCW is van mening dat het voor scholen belangrijk is voldoende ruimte in het curriculum te hebben voor het bieden van eigen keuzes daarom kiest zij er niet voor om het praktijkgerichte programma boven op het bestaande curriculum te plaatsen. Door te kiezen voor zes vakken is sprake van maatwerk voor leerlingen en ruimte om het onderwijs beter aan te sluiten op vervolgopleidingen. Het Platform-TL, SPV en de VO-raad hebben de voorkeur om zeven vakken verplicht te stellen voor alle leerlingen, omdat zij van mening zijn dat dit beter past bij de motivatie van alle gl/tl-leerlingen. Daarnaast heeft iedere leerling dan automatisch doorstroomrecht tot het havo na het behalen van het diploma. Over de vraag of het 5 + 1 of 6 + 1 wordt, wordt op dit moment het gesprek gevoerd. Zodra hier meer over bekend is informeren we u via de website en de nieuwsbrief.

Is al definitief bekend welke profielen ingevoerd worden in de nieuwe leerweg? En welke vakkenpakketten leerlingen moeten volgen in die profielen?

Het samenvoegen van de gl en de tl vraagt om een herclustering van de profielen, immers de gl en de tl kennen ieder andere profielen. Beide sluiten niet aan op de profielen van het havo. (Het mbo kent geen profielstructuur.) Het is van belang dat er toekomstbestendige profielen met bijbehorende vakkenpakketten komen, die voor scholen in alle verschijningsvormen voldoende herkenbaar zijn.

Bij het vaststellen van profielen en vakkenpakketten moet rekening gehouden worden met de aansluiting met de beroepsgerichte leerwegen, het havo en het mbo. Daarnaast moet bij het vaststellen van profielen en vakkenpakketten meer inhoudelijk rekening worden gehouden met hoe onderscheidend profielen zijn, welke vakken er worden gegeven en hoe het zit met de doorstroomrelevantie van vakken.

De keuze voor het aantal profielen kan dus niet los gezien worden van de vakkenpakketten die de leerlingen straks volgen. Momenteel wordt onderzocht hoeveel en welke profielen worden ingesteld voor de nieuwe leerweg. Zodra hier meer over bekend is informeren we u via de website en de nieuwsbrief.

Welke vakken worden gekoppeld aan welke profielen?

Over het aantal profielen en bijbehorende vakkenpakketten in de nieuwe leerweg, eventuele koppelingen tussen praktijkgerichte programma's en profielgebonden vakken, is nog geen beslissing genomen. Zie het antwoord hierboven voor nadere toelichting.

Moeten leerlingen in de nieuwe leerweg verplicht stage lopen?

Het vmbo kent geen stageverplichting (behalve voor leerwerktrajecten). Leerlingen in de nieuwe leerweg hoeven dus ook geen stage te lopen. De school kan er wel voor kiezen leerlingen stage te laten lopen, bijvoorbeeld in het kader van LOB of als onderdeel van het praktijkgericht programma. Als de beoordeling van stage meetelt als examencijfer, dan moet dit in het PTA opgenomen zijn.

In welk deel van het onderwijsprogramma zit het praktijkgerichte programma? En wordt het een verplicht vak?

Het praktijkgerichte programma gaat onderdeel uitmaken van het profieldeel van het onderwijsprogramma van de leerling. Het praktijkgerichte programma is daarmee een vast onderdeel van het curriculum van alle leerlingen in de nieuwe leerweg.

Hoeveel praktijkgerichte programma's moet een school aanbieden?

Scholen worden verplicht in het kader van de nieuwe leerweg ten minste één praktijkgericht programma aan te bieden. Om leerlingen meer keuzemogelijkheden te geven is het aan te raden meer praktijkgerichte programma's per school aan te bieden, of samen te werken met andere scholen die andere praktijkgerichte programma's aanbieden.

Op welk moment kiezen leerlingen een praktijkgericht programma?

Leerlingen in de nieuwe leerweg kiezen aan het eind van leerjaar 2 welk profiel en bijbehorend vakkenpakket (incl. praktijkgericht programma) ze in de bovenbouw gaan volgen. Dit praktijkgerichte programma is breed van opzet, waardoor uitstroom naar diverse richtingen in zowel het havo als het mbo mogelijk blijft. Het is de intentie meerdere praktijkgerichte programma's te ontwikkelen die in alle profielen aangeboden mogen worden (profieloverstijgend).

Verandert er iets voor leerlingen in de onderbouw?

Nee, voor leerlingen in de onderbouw verandert er niets. Al hebben scholen uiteraard wel de mogelijkheid om al in de onderbouw te starten met een praktijkgericht programma. Of om leerlingen kennis te laten maken met meerdere praktijkgerichte programma's voordat ze een keus moeten maken.

Is het mogelijk om in de nieuwe leerweg een beroepsgericht programma aan te bieden?

Nee, beroepsgerichte examenprogramma's maken geen onderdeel uit van de nieuwe leerweg. Deze worden vervangen door de nieuwe praktijkgerichte programma's. Scholen kunnen een beroepsgericht programma als extra-curriculair vak aanbieden, maar dit zal dan niet meetellen in de slaag- zakregeling.

Hoe krijgt een school een licentie voor een vbo-profiel?

Licenties voor vbo-profielen kunnen in de meeste gevallen verworven worden via een RPO (regionaal planning onderwijs). In uw regio maakt u afspraken over het beroepsgerichte (en daarbij aansluitend praktijkgerichte) aanbod dat een school aan mag bieden. Dit geldt niet voor:

- licentievrije praktijkgerichte programma's, die mogen door elke school aangeboden worden;
- de licenties MVI en Maritiem en techniek. Deze licenties kunnen niet verworven worden, ook niet als daar afspraken over gemaakt zijn in een RPO. Over de programma's BWI, Groen, PIE, M&T en HBR kunnen wel afspraken gemaakt worden in een RPO.

Tijdpad

Start de nieuwe leerweg in 2024 in leerjaar 3 of leerjaar 4?

Het streven is de nieuwe leerweg 1 augustus 2024 in te voeren. De nieuwe leerweg start dan in het schooljaar 2024/2025 in leerjaar 3. OCW overweegt een overgangsjaar, zodat scholen mogelijk ook in schooljaar 2025/2026 mogen starten.

Gaan alle vmbo-scholen straks de nieuwe leerweg aanbieden? Verdwijnen dan de gemengde en de theoretische leerwegen?

Alle scholen die nu de gl en/of de tl aanbieden moeten vanaf schooljaar 2024/2025 de nieuwe leerweg aan gaan bieden met daarin een praktijkgericht programma voor alle leerlingen die deze leerweg volgen. De gemengde en theoretische leerweg zullen vanaf dat moment niet meer bestaan.

Hoe zeker is het dat de ontwikkeling van de nieuwe leerweg gerealiseerd wordt? Heeft de Tweede Kamer hier al mee ingestemd?

De Tweede Kamer wordt sinds voorjaar van 2017 geïnformeerd over Sterk beroepsonderwijs, waaronder de ontwikkeling van de nieuwe leerweg valt. Door middel van brieven en in overleggen wordt de Tweede Kamer op de hoogte gehouden van de ontwikkelingen. Pas als er wet- en regelgeving voorligt, wordt de Tweede Kamer om besluitvorming gevraagd.

Wanneer zijn de examenprogramma's van de praktijkgerichte programma's gereed?

SLO werkt aan de concept examenprogramma's die in de pilot worden uitgetoetst. In mei 2021 worden de eerste versies van de concept examenprogramma's van de licentievrije programma's gepubliceerd. Deze concept examenprogramma's worden op 17 juni 2021 toegelicht door SLO in een webinar (inschrijven kan via <https://inschrijvingconferenties.nl/webinar-concept-examenprogrammas-nieuwe-leerweg/>).

De andere praktijkgerichte programma's worden gedurende schooljaar 2021-2022 opgeleverd door SLO.

Het gaat tijdens de pilot om concept examenprogramma's die, op basis van ervaringen opgedaan in de pilot, bijgesteld zullen worden. Ook kan tijdens de pilot besloten worden programma's samen te voegen. Informatie over versies van de examenprogramma's zal op de website van Sterk Beroepsonderwijs worden geplaatst, gedurende de gehele pilot

De nieuwe leerweg wordt ingevoerd vanaf schooljaar 2024/2025. Op welke wijze worden resultaten van de pilot meegenomen?

De pilot wordt doorlopend gemonitord, door onderzoek van SLO en het NRO, en door de pilotbegeleiding bestaande uit OCW en SLO. Zo wordt de ontwikkeling van Technologie & toepassing al vijf jaar onderzocht, en hebben de tussentijdse resultaten al tot de nodige bijstellingen geleid. Deze ervaringen zijn meegenomen in de keuzes die nu voor pilot praktijkgerichte programma's worden gemaakt. Hoewel pas aan eind van schooljaar 2023/2024 de definitieve resultaten van laatste monitorrapportages kunnen worden geformuleerd, zal gaandeweg steeds meer duidelijk worden. Bijvoorbeeld over de manier waarop het praktijkgericht programma in de praktijk van de school uitpakt, op welke punten de examenprogramma's moeten worden bijgesteld of hoe scholen en docenten ondersteund moeten worden bij de invoering.

Wanneer is bekend welk vakkenpakket bij welk profiel in de nieuwe leerweg hoort?

In de loop van 2022 zal meer bekend zijn over de contouren van de inrichting van de nieuwe leerweg en de wetwijziging die hiervoor nodig is. Zodra hierover meer bekend is wordt u geïnformeerd via de nieuwsbrief, de website en webinars of bijeenkomsten. Over de wetwijziging zal een internetconsultatie gehouden worden waarop u kan reageren.

Hoe verhoudt de ontwikkeling van de nieuwe leerweg zich tot ontwikkelingen rond curriculum.nu?

Gedurende het ontwikkelproces is er voortdurend afstemming met de curriculumbijstelling. De ontwerpprincipes en andere keuzes rond de ontwikkeling van examenprogramma's, worden zoveel mogelijk in samenhang genomen.

Tussentijdse overstapmomenten en doorstroom naar havo en mbo

Op dit moment kunnen gl-leerlingen eind leerjaar 3 overstappen naar vmbo-kader waarbij ze een deel van het beroepsgerichte programma al hebben afgerond. Blijft dit mogelijk?

Overstappen van de nieuwe leerweg naar de beroepsgerichte leerwegen blijft mogelijk. Er zal echter sprake zijn van maatwerk, omdat een praktijkgericht programma een ander vak is dan een beroepsgericht programma.

Niet iedere leerling hoeft hetzelfde PTA te hebben. Op onderdelen kan het PTA voor een individuele leerling aangepast worden. Natuurlijk moet het PTA wel voldoen aan de eisen van het examenprogramma.

Kan een leerling nog van 3 havo overstappen naar 4 gl/tl?

Overstappen van 3 havo naar de vierde klas van de nieuwe leerweg blijft mogelijk, maar zal net als nu door middel van maatwerk mogelijk moeten worden gemaakt. Niet iedere leerling hoeft hetzelfde PTA te hebben. Op onderdelen kan het PTA voor een individuele leerling aangepast worden. Natuurlijk moet het PTA wel voldoen aan de eisen van het examenprogramma.

Kan ik in een examenprogramma van een praktijkgericht programma zien waar de aansluiting met het havo zit?

Nee, dat kan op dit moment nog niet, maar de verbeterde inhoudelijke aansluiting van de vakken wordt in nauwe samenhang met de curriculumbijstelling van het voortgezet onderwijs opgepakt. Zo zal de komende jaren gewerkt worden aan het corresponderen van het eindniveau van het praktijkgericht programma met het eindniveau van een gerelateerd vak/gerelateerde vakken in leerjaar 3 van het havo. In het praktijkgericht programma ontwikkelen leerlingen daarnaast competenties die van belang zijn voor de daadwerkelijke overstap naar het vervolgonderwijs. Ze leren bijvoorbeeld samenwerken, systematisch werken (plannen, organiseren, onderzoeken) en presenteren: vaardigheden die ook belangrijk zijn in het havo én het mbo. Daarnaast maken leerlingen kennis met verschillende werkvelden. Juist met de hoeveelheid keuzemogelijkheden en doorstroomopties zijn dit soort activiteiten belangrijk.

De komende jaren wordt er een praktijkgericht programma voor het havo ontwikkeld. Wanneer een volwaardig praktijkgericht programma op het havo wordt aangeboden, kan dit de doorlopende leerlijnen van de nieuwe leerweg naar het havo verbeteren (zoals nu bijvoorbeeld tussen de vakken Technologie & toepassing en Onderzoek & ontwerpen).

Welke eisen worden er gesteld aan de doorstroom naar het havo?

Het praktijkgerichte programma wordt een verplicht onderdeel van het curriculum van de leerling in de nieuwe leerweg in het profieldeel, niet een extra vak. Met een diploma nieuwe leerweg (inclusief praktijkgericht programma) kan de leerling overstappen naar het havo. Met een extra avo-vak heeft de leerling doorstroomrecht naar het havo. Dat laatste wil zeggen dat het havo geen aanvullende eisen mag stellen.

Ook op het havo wordt nagedacht over een praktijkgericht programma, er komt een HavoP. In hoeverre worden de ontwikkelingen op elkaar afgestemd?

SLO ontwikkelt de praktijkgerichte examenprogramma's voor de nieuwe leerweg en voor het havo. Afstemming is zowel binnen SLO als OCW geborgd door regelmatig overleg tussen de mensen die zich met deze ontwikkelingen bezig houden.

Kan een leerling met elk praktijkgericht programma doorstromen naar het mbo?

Ja, na het behalen van het vmbo-diploma nieuwe leerweg kan een leerling naar elke mbo-opleiding doorstromen. Voor een opleiding in de mbo-sector Techniek moet de leerling wiskunde of NASK I hebben afgesloten op het vmbo, net als nu.

Is het mogelijk om een doorlopende leerroute voor de nieuwe leerweg te ontwikkelen?

Ja, dat kan zeker. Vmbo en mbo kunnen samen afspraken maken over doorlopende leerroutes en daarbij gebruik maken van de mogelijkheden die de wet biedt (zie <https://www.sterkberoepsonderwijs.nl/samenwerking>).

Format en ontwikkeling van praktijkgerichte programma's

Is het een mogelijkheid dat in een examenprogramma alleen de vaardigheden staan die leerlingen moeten beheersen en dat scholen zelf de inhoud (context) bepalen?

Een examenprogramma bestaat uit een combinatie van kennis en vaardigheden, waaronder verbindende vaardigheden, systematisch werken, LOB, werkvelden, programma-specifieke kennis en vaardigheden, en vraagstukken. Binnen het programma kunt u contexten en opdrachten zelf bepalen. U heeft dus veel ruimte om het examenprogramma te vertalen naar een onderwijsprogramma.

Wat wordt bedoeld met een 'werkveld' in het praktijkgerichte programma?

Een werkveld is een onderdeel of branche van de arbeidsmarkt of de samenleving.

Mag een school verschillende praktijkgerichte programma's met elkaar combineren?

U mag als school verschillende praktijkgerichte programma's aanbieden, maar kunt niet zomaar twee of drie examenprogramma's combineren tot één schoolspecifiek programma waardoor u leerlingen niet alle eindtermen van één examenprogramma biedt. Hoe u uiteindelijk examenprogramma's vertaalt naar een onderwijs- en toetsprogramma is natuurlijk aan u als school.

Wat is het verschil tussen beroepsgericht en praktijkgericht?

Praktijkgerichte programma's kennen een [eigen format](#) waarin werkvelden, systematisch werken en vaardigheden centraal staan. In het praktijkgericht programma gaan leerlingen aan de slag met levensechte opdrachten binnen en buiten de school. Hierin proeven leerlingen aan de praktijk en ontwikkelen ze talent én vaardigheden die ze nodig hebben in het vervolgonderwijs en hun loopbaan. De school werkt structureel samen met het bedrijfsleven, maatschappelijke organisaties en het mbo. Daarnaast sluit het aan op mbo4 en het havo.

Bestaan praktijkgerichte programma's straks ook uit profielmodulen en keuzevakken?

Nee, een praktijkgericht programma bevat geen profielmodulen en keuzevakken zoals deze voor de beroepsgerichte programma's bestaan. Het praktijkgerichte programma bevat werkvelden die regionaal ingevuld kunnen worden. Daarnaast bieden de opdrachten en de wijze van afsluiting (schoolexaminering) veel ruimte om het in de regio- en schoolcontext in te richten. De keuzeruimte binnen een praktijkgericht programma zit op een andere manier geborgd in het examenprogramma.

Zien de beroepsgerichte programma's in basis- en kader er anders uit dan het praktijkgerichte programma? Zijn de programma's straks nog te combineren?

De beroepsgerichte programma's uit de beroepsgerichte leerwegen en de praktijkgerichte programma's in de nieuwe leerweg zien er niet hetzelfde uit. Of u de programma's kunt combineren hangt af van de keuzes die uw school maakt en de organisatie van uw school.

Hoeveel uren beslaat het praktijkgerichte programma?

Het praktijkgerichte programma wordt ontwikkeld op 320 klokuren. Dat wil zeggen dat de ontwikkelaars van de examenprogramma's deze richtlijn meekrijgen. Hoeveel uur scholen besteden aan het praktijkgerichte programma is aan hen. Geadviseerd wordt in leerjaar 3 en leerjaar 4 vier uur in te roosteren, maar scholen mogen hiervan afwijken.

Kan het praktijkgerichte programma ook in projectweken aangeboden worden?

Dat is mogelijk. De vraag is of dit organiseerbaar is, want de praktijkgerichte programma's worden ontwikkeld voor 320 klokuren, dat is gemiddeld vier uur per week in leerjaar 3 en leerjaar 4.

Het praktijkgerichte programma is straks 320 uur, dit is minder dan de 400 uur die leerlingen nu in de gl hebben, waarom is hiervoor gekozen?

De 320 uur zit tussen een vak (240 uur) en een beroepsgericht programma in de GL (400 uur) in. De VO-raad. SPV en Platform-TL hebben dit geadviseerd en OCW heeft dit advies overgenomen ([zie kader](#)).

Mogen de uren die in de onderbouw gegeven worden meetellen?

U mag in de onderbouw starten met een praktijkgericht programma, maar in de onderbouw mogen geen cijfers gegeven worden die meetellen voor de afsluiting van een vak. U kunt dus in leerjaar 1 en 2 geen schoolexamens afnemen.

Afronding praktijkgerichte programma's

Op welke wijze wordt het praktijkgerichte programma afgesloten?

Gedurende de pilot worden de praktijkgerichte programma's afgesloten met een SE (schoolexamen), het SE telt mee in de uitslagbepaling (als een van de zes vakken in de gl/tl). Kern van het praktijkgericht programma is dat leerlingen praktische ervaring op gaan doen in en buiten de school. Dit houdt in dat er sprake is van regionale samenwerking met vervolgonderwijs en bedrijfsleven om levensechte opdrachten uit te voeren. De afsluiting moet aansluiten bij deze (regionale) insteek van de praktijkgerichte programma's en daar biedt het schoolexamen de gewenste ruimte voor.

Kwaliteit en borging van het deze schoolexamens is belangrijk, daarom bieden we scholen gedurende de pilots zowel een scholingsaanbod aan als heldere kaders ten aanzien van 'wat moet en wat mag' binnen het schoolexamen.

Mag het praktijkgerichte programma in leerjaar 3 worden afgesloten?

Voor elk vak geldt dat het in het voorlaatste examenjaar afgesloten mag worden. Dat geldt dus ook voor de praktijkgerichte programma's. De vraag is of een eerdere afsluiting passend is bij het karakter van het vak. Het praktijkgerichte programma's is bedoeld om leerlingen voor te bereiden op de keuze en daadwerkelijke overstap naar het vervolgonderwijs en bevat een stevig LOB-component.

Docenten

Welke docenten mogen straks het praktijkgericht programma gaan geven? Is er een bevoegdheid nodig?

De bevoegdheid volgt op het examenprogramma. Deze zijn nog niet gereed. Het bevoegdhevraagdstuk is onderwerp van gesprek tussen OCW en de lerarenopleidingen. In de pilot wordt onderzocht welke bevoegdheden nodig zijn. Als er een aanvullende bevoegdheid behaald moet worden, zullen docenten voldoende tijd krijgen om die ook te behalen.

Op bijscholingvmb.nl is een aanbod te vinden rond de rol van de docent in een praktijkgericht programma (zie <https://bijscholingvmb.nl/cursussen/basis-de-veranderende-rol-van-de-docent-in-de-ni-2/>). Lesgeven in het praktijkgericht programma vraagt van docenten dat ze leerlingen op een andere wijze begeleiden. Een praktijkgerichte docent schakelt continu tussen verschillende rollen. Niet alleen tijdens de les, maar ook daarbuiten. Denk hierbij bijvoorbeeld aan het vertalen van de vraag van een opdrachtgever naar onderwijsopdrachten, het plaatsen van LOB in de lessen en kennis hebben van vakspecifieke kennis en vaardigheden.

Regionale samenwerking

Op welke manier is onderzocht of 'de regio' ook openstaat voor deze samenwerking?

Op landelijk niveau is VNO-NCW/MKB Nederland betrokken bij de ontwikkeling van de nieuwe leerweg en de praktijkgerichte programma's daarbinnen. Ook landelijke brancheorganisaties zijn op de hoogte en informeren de bij hen aangesloten bedrijven.

In de regio zelf moeten er afspraken gemaakt worden tussen onderwijs en bedrijfsleven over samenwerking, of kan aansluiting worden gevonden bij bestaande netwerken zoals in het kader van Sterk Techniek Onderwijs of doorlopende leerroutes/Sterk Beroepsonderwijs.

Hoe realistisch is het dat alle gl/tl-scholen in Nederland voor elke opdracht in het praktijkgerichte programma samenwerken met een bedrijf?

In de pilots wordt gekeken of dit haalbaar is, maar dat lijkt realistisch te zijn. Zeker wanneer scholen in de regio onderling samenwerken. Ook kan worden samengewerkt met het mbo in de regio. Scholen die de nieuwe leerweg vanaf schooljaar 2024/2025 aan gaan bieden wordt geadviseerd vroeg te starten met het opbouwen van een netwerk en/of aansluiting te zoeken bij bestaande netwerken in de regio en afspraken te maken met ander gl/tl-scholen. Samenwerken met bedrijven is een groeiproces waarbij scholen klein kunnen beginnen en langzaam stappen zetten naar meer levensechte opdrachten. Om scholen te ondersteunen is een bijscholingsmodule ontwikkeld, zie <https://bijscholingvmbo.nl/cursussen/verdieping-koppeling-praktijkgerichte-programmas-2/>

Is er in dit traject een rol voor gemeenten? Zij zetten in op aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt.

Dat kan zeker, en de betrokkenheid zal per regio verschillen. Ook gemeenten kunnen een rol spelen in het stimuleren van de samenwerking tussen onderwijs en bedrijfsleven, en gemeenten kunnen zelf levensechte opdracht leveren voor scholen.

Voortraject ontwikkeling praktijkgerichte programma's

Het beroepsgerichte vmbo, waaronder de GL, is in 2016 vernieuwd. Wat wordt er gedaan met de kennis en ervaring die hierbij is opgedaan?

De verschillende partijen die aangesloten waren bij de vernieuwing van het vmbo, zijn ook aangesloten bij de ontwikkeling van de nieuwe leerweg. Dit zijn uiteraard OCW en SLO, maar ook de verschillende vertegenwoordigers vanuit de onderwijssector.

Technologie & toepassing is al sinds 2015/2016 in ontwikkeling. In hoeverre wordt de kennis en ervaring die hierbij is opgedaan meegenomen?

De verschillende partijen die aangesloten zijn bij de ontwikkeling van Technologie & toepassing, zijn ook betrokken bij de ontwikkeling van de nieuwe leerweg. De 35 van de 36 pilotscholen zijn doorgedaan in de pilot met praktijkgerichte programma's. De reeds opgedane kennis en ervaring wordt benut.

Worden de praktijkgerichte programma's in samenwerking met het mbo ontwikkeld?

Ja, het mbo is betrokken bij de ontwikkeling van de praktijkgerichte programma's en de nieuwe leerweg. In de ontwikkelgroepen voor de examenprogramma's van de praktijkgerichte programma's zitten mbo-docenten, in de adviesgroep zitten mbo-vertegenwoordigers en de MBO Raad is vertegenwoordigd in de adviesgroep van OCW over de nieuwe leerweg. Daarnaast worden mbo's gevraagd te reageren op concept examenprogramma's. Dit geldt ook voor vertegenwoordigers vanuit het havo.

Op welke wijze is gekozen voor de praktijkgerichte programma's die nu ontwikkeld worden?

In het eerste kwartaal van 2020 zijn een aantal vakken getoetst aan een kader waarvan vakverenigingen en/of scholen bij het ministerie van OCW hebben aangegeven dat ze dat wenselijk vonden. SLO, Platform-TL, SPV en VO-raad hebben vervolgens geadviseerd om de vakken Dienstverlening en Producten, Informatietechnologie, Economie en Ondernemen, Zorg en Welzijn en Technologie & toepassing, evenals de beroepsgerichte programma's, door te ontwikkelen tot praktijkgerichte programma's. De namen van alle programma's zullen op basis van de ervaringen tijdens de pilot veranderen. Ook kunnen de inhoud van de programma's en het aantal programma's veranderen.

LO2 en Maatschappijkunde zijn ook getoetst, maar over deze vakken hebben de partijen negatief geadviseerd. Om die reden zullen deze vakken avo-vakken blijven die in het vrije deel van de nieuwe leerweg aangeboden mogen worden.

Komt er een licentievrij praktijkgericht programma harde techniek?

Dit is in eerste instantie niet als advies uit de toetsing van bestaande programma's gekomen in het voorjaar 2020. Geadviseerd was de bestaande beroepsgerichte programma's om te vormen tot licentiegebonden praktijkgerichte programma's.

Inmiddels blijkt dat de behoefte aan een licentievrij techniekprogramma onder partijen als VNO-NCW/MKB Nederland en de Techniefederatie groot is. Op dit moment wordt onderzocht of er een licentievrij programma rond de harde techniek ontwikkeld kan worden, hoe dit eruit zou kunnen zien en wat de meerwaarde van een dergelijk programma is ten opzichte of in plaats van andere praktijkgerichte programma's die nu ontwikkeld worden. Of en op welke wijze dit programma er komt, zal in de zomer van 2021 duidelijk worden. Zodra hierover meer bekend is zal dit op de website bekend worden gemaakt.

Komt er een praktijkgericht programma voor leerlingen die op het havo een CM profiel willen kiezen?

Alle praktijkgerichte programma's bereiden, in combinatie met de avo-vakken, leerlingen voor op doorstroom naar het havo.

Aan de slag: [Hoe pak ik het aan en is er ondersteuning?](#)

Kan een niet-pilotschool nu of al eerder dan schooljaar 2024/2025 starten? En is het zinvol al te starten met deze ontwikkeling?

Ja, scholen kunnen eerder starten met een praktijkgericht programma als extra-curriculair vak. Het vak telt dan niet mee in de slaag- zakregeling. Het is zeker zinvol om u als niet-pilotschool voor te bereiden op de start van de nieuwe leerweg en de praktijkgerichte programma's. Dit kan door als school een visie op de nieuwe leerweg te ontwikkelen, contacten te leggen in de regio, samenwerking met het mbo te verstevigen, levensechte opdrachten te ontwikkelen, LOB vorm te geven, en deel te nemen aan bijscholing. Op bijscholing vmbo staat een [zelfevaluatie](#) aan de hand waarvan u kunt nagaan waar uw school op verschillende onderwerpen staat en waar ontwikkeling gewenst is. Uiteraard hoort bij de voorbereiding ook het volgen van actuele ontwikkelingen via de website Sterk Beroepsopleiding en de nieuwsbrief.

Op welke manier worden niet-pilotscholen gl/tl ondersteund in de voorbereiding op de invoering van de nieuwe leerweg met een praktijkgericht programma?

Als niet-pilotschool kunt u nu al deelnemen aan scholing. Het aanbod is te vinden op [bijscholingvmbo.nl](#). Daarnaast kunt u pilotscholen bezoeken om van hun ervaringen te horen (nadere informatie hierover volgt binnenkort) en deelnemen aan webinars en, zodra dat weer mogelijk is, fysieke bijeenkomsten. Via de website en de nieuwsbrief wordt u hierover geïnformeerd. Ook worden ervaringen gedeeld via de website.

Is er subsidie beschikbaar voor scholen die eerder willen starten?

Nee, er is op dit moment geen subsidie beschikbaar voor scholen die eerder willen starten met een praktijkgericht programma.

Op welke manier kan een school praktijkgerichte programma's aanbieden in de nieuwe leerweg, wanneer de school op dit moment geen beroepsgerichte of praktijkgerichte programma's aanbiedt en daardoor op dit moment geen of weinig faciliteiten heeft?

Vanaf schooljaar 2024/2025 moet u de nieuwe leerweg aanbieden inclusief een of meerdere praktijkgerichte programma's. U kunt als school zelf kiezen welk(e) praktijkgerichte programma('s) u aanbiedt. U kunt dit programma in samenwerking met een of meerdere vo- of mbo-scholen in de regio aanbieden, in het geval u niet over de benodigde faciliteiten beschikt en het niet toekomstbestendig blijkt te zijn om het in de komende jaren zelf in te richten. Ga hierover nu al met elkaar in gesprek met de partners in uw regio.

Hoe komen we als niet-pilotscholen aan informatie over de inhoud van de praktijkgerichte programma's?

Vanaf eind mei 2021 worden de concept examenprogramma's van de licentievrije praktijkgerichte programma's T&T, IT, Z&W, E&O en D&P gepubliceerd. De concept examenprogramma's van de licentiegebonden praktijkgerichte programma's PIE, BWI, Groen, HBR, MVI en M&T volgen in de loop van schooljaar 2021/2022. Vanaf dat moment kunt u de programma's inzien en eventueel al extra-curriculair aanbieden op uw school.

Op 17 juni geven deskundigen van SLO een toelichting bij de concept examenprogramma's voor de nieuwe leerweg. In dit webinar worden de concept examenprogramma's toegelicht, waarbij vooral aandacht zal zijn voor het idee achter de examenprogramma's. Wat is de insteek voor deze programma's, hoe kunnen de programma's vormgegeven worden, wat kunt u als school al doen om zich hierop voor te bereiden, zijn onderwerpen die in de webinars aan de orde komen.

Worden leerkrachten in het primair onderwijs geïnformeerd?

Ja, de leerkrachten van de basisschool worden de komende periode, op landelijk niveau, geïnformeerd via artikelen in vakbladen, websites, in nieuwsbrieven en via de website www.govmbo.nl.

Op dit moment wordt onderzocht op welke manier we gericht informatie kunnen verstrekken aan het primair onderwijs. Over de manier waarop u de nieuwe leerweg vorm geeft moet u uiteraard zelf in gesprek gaan met het basisonderwijs in uw regio.

Handreikingen

Is er een stappenplan dat we kunnen gebruiken voor de invoering van een praktijkgericht programma bij ons op school?

Een dergelijk stappenplan is er op dit moment nog niet, maar zal waarschijnlijk ontwikkeld worden. Zo komt er in de loop van 2021 een digitale handreiking online, zie ook de vraag hieronder.

Wanneer kunnen we de syllabi verwachten voor de verschillende praktijkgerichte programma's?

Syllabi worden gemaakt voor programma's die met een centraal examen worden afgesloten. Op dit moment worden de praktijkgerichte programma's ontwikkeld als schoolexamenvakken (SE) en om die reden maakt SLO handreikingen bij de programma's. De handreikingen voor het schoolexamen zijn bedoeld ter ondersteuning van scholen en vaksecties. Zij hebben geen verplichtend karakter (zoals dat wel geldt voor syllabi). De handreikingen geven aanwijzingen voor de inrichting van het onderwijs en het schoolexamen. Daarnaast zijn suggesties opgenomen voor vorm en inhoud van o.a. het PTA en het vormgeven aan LOB. De [handreiking voor T&T](#) staat al online, in de loop van dit jaar zullen ook voor andere praktijkgerichte programma's handreikingen online komen.

Zijn er tips of aanbevelingen voor oriëntatie in de onderbouw?

U kunt (een voorbereiding op) het praktijkgerichte programma al in leerjaar 1 en 2 op het rooster zetten. U kunt de leerlingen ook al kennis laten maken met projectmatig en systematisch werken of al bepaalde basisvaardigheden op laten doen. In bijvoorbeeld een roulatiesysteem kunnen leerlingen in de onderbouw kennis maken met deze programma's door kleine levensechte opdrachten uit te voeren die kenmerkend zijn voor een praktijkgericht programma.

Komt er een landelijke opdrachtenbank waaruit scholen kunnen putten?

Op dit moment wordt onderzocht of en op welke wijze er een landelijke opdrachtenbank ontwikkeld kan worden. Via de website en de nieuwsbrief informeren we u hierover.

Op bijscholingvmbbo.nl staat een bijscholing voor het ontwikkelen van praktijkgerichte opdrachten op de nieuwe leerweg.

In de digitale handreiking van Technologie & toepassing is al een [overzicht aan opdrachten](#) terug te vinden. U treft daar tevens tips en verschillende formats aan om opdrachten te maken, deze kunt u ook goed gebruiken voor een van de andere praktijkgerichte programma's. Voor de andere praktijkgerichte programma's gaan komend schooljaar ook handreikingen ontwikkeld worden.